

Thomas Pryke

Erään klovnin syntymä

Henkilökohtaisen merkitys klovnityöskentelyssä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tutkinto

Koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Päivämäärä

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Thomas Pryke Erään Klovnin syntymä Henkilökohtaisen merkitys klovnytyössä 41 sivua + 1 Liite 13.11.2015
Tutkinto	Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Koulutusohjelma	Esittävä taide
Suuntautumisvaihtoehto	Teatteritoiminnan suuntautumisvaihtoehto
Ohjaaja(t)	Lehtori, FM, Tuuja Janicke
<p>Opinnäytetyöni on yhden klovnin syntytarina ja sukellus kysymyksiin klovnerian henkilökohtaisuudesta. Se perustuu elämäkerralliseen aineistoon ja klovnisoolon tekoprosessin purkamiseen muistelutekniikan avulla. Tutkimusote työssä on autoetnografinen ja narratiivinen. Työ keskustelee myös muiden aiheesta kirjoitettujen tekstien kanssa.</p> <p>Työ pyrkii vastaamaan kysymyksiin henkilökohtaisen merkityksestä klovnytyöskentelyssä. Se pohtii lapsuuden traumojen vaikutusta nykyhetkeemme, esiintyjän tarvetta saavuttaa esiintymisellä kompensatiota arvostuksen puutteeseen, kaaoksen ja sattuman merkitystä taiteellisissa prosessissa sekä henkilökohtaisten kipupisteiden hyödyntämistä klovnerian polttoaineena.</p> <p>Työn alussa esitellään tutkimusmenetelmä ja valotan hieman nykyklovnin käsitettä. Seuraavaksi käydään läpi tekijän lapsuutta ja nuoruutta narratiivisessa muodossa. Työn pääosiossa purkaan klovnisooloni <i>40 Not dead yet – Elossa!</i> -työprosessia muistojen ja pohdinnan kautta. Teksti päättyy kuvaukseen onnistuneesta ensi-illasta. Työssä klovnisoolon tekeminen näyttäytyy eheytävänä identiteettitarinana ja merkittävänä askeleena ammattitaiteilijan uralla.</p>	
Avainsanat	Klovneria, henkilökohtaisuus, esittävät taiteet.

Author(s) Title Number of Pages Date	Thomas Pryke Birth of One Clown The Meaning of Intimate Openness in Clowning 41 pages + 1 appendices 13 Nov 2015
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Performing Arts
Specialisation option	Drama Instructor
Instructor(s)	Tuuja Janicke, Senior Lecturer, MA
<p>This thesis is a narrative and an exploratory journey about the birth of one clown. It is also a true story about my personal life. The main focus of the thesis is on my clown solo <i>40 Not Dead yet – Elossa!</i> It uses the auto-ethnographic method and explores literature about clowning.</p> <p>The main goal in my thesis is to explore the impact of intimate openness on clowning. The thesis reflects on the impact of childhood traumas and how they influence our life. It also studies the performer's lack of self-esteem and inner need to compensate for the low esteem by being the object of public attention. In addition, it studies the meaning of chaos and coincidence in an artistic process.</p> <p>The first part of the thesis introduces the research method and explains the main idea about modern clowning. The second part is more narrative and focuses on my personal life as a child and a teenager. The third part offers a more reflective point of view on my solo work <i>40 Not Dead Yet – Elossa!</i> It all ends in a happy premiere and how I cured myself in the process. Most of all this is a story about how I became a professional artist.</p>	

Keywords	Clownery, intimate clown, Performing arts

1	Johdanto	1
2	Tutkimuksen tekemisestä eli menetelmistä	2
3	Mikä on nykyklovni	4
3.1	Oman identiteetin ymmärtäminen	5
3.1.1	Isä	6
3.1.2	Äiti	6
3.1.3	Legendaarinen 1969	8
3.1.4	Oma koti kullan kallis	9
3.2	Klovni kehittyi	10
3.2.1	Lasi särkyy	10
3.2.2	Viha	11
3.2.3	Selli muuttaa ihmisen	12
4	Klovni pelastaa, oletko valmis!	13
4.1	Pelle mikä pelle	14
4.2	Klovni heittää keikan	14
5	<i>40 Not Dead Yet – Elossa!</i>	15
5.1	Valoa Barcelonasta	18
5.2	Play or Die!	22
5.3	Kaaosta pelleilyssä	24
5.3.1	Napoliin valloitus	28
5.3.2	Kaaoksesta harmoniaan	33
5.3.3	Mr. Prick	34
5.4	Esityskaudet	36
5.5	Henkilökohtaisuus	38
5.6	Premiere	41
6	Loppusanat	40

Liitteet

Liite 1. Lehtikritiikit esityksestä 40 Not dead yet – Elossa!

1 Johdanto

Muistan edelleen sen tunteen, kun sain ensimmäisen kerran pukea punanenän ylleni. Se tapahtui viisitoista vuotta sitten Lahden sirkuskoulussa. Kehossani tapahtui jotain selittämätöntä. Punainen nenä, ”maailman pienin naamio”, antoi luvan olla näyttämöllä juuri sellainen kuin olen. Tiesin siinä hetkessä, että olin löytänyt taidemuodon, jota olin etsinyt. Tuosta ensimmäisestä hetkestä alkaen olen etsinyt klovnerian syvintä olemusta. Epäonnistumisia on paljon ja monet niistä ovat tapahtuneet maksaneen yleisön edessä. Olen aina valmis ottamaan sen riskin. Olen valmis epäonnistumaan, se on elämää. Kahden viimeisen vuoden aikana olen vihdoinkin alkanut ottamaan askelia eteenpäin.

Ensimmäinen täyspitkä klovnisooloni *40 Not Dead Yet – Elossa!* näki päivänvalon tammikuun yhdeksäs päivä, 2014. Unelmaani oli toteuttamassa klovnitaitelija, ohjaaja Taina Mäki-Iso. Hänen valinta ohjaajaksi oli yksinkertainen sillä hän on tuntenut minut jo vuodesta 1997. Mäki-Iso huomasi kykyäni olla luontainen idiootti, ja hän on ainoa ihminen maailmassa, joka osaa puhua minulle rehellisesti.

Prosessin aikana huomasin, kuinka vähän oikeastaan ymmärränkään klovneriasta. Itselleni paljastui, että kaikki aikaisemmat vuodet olin suurimmaksi osaksi teeskennellyt ja esittänyt olevani klovni. Tärkein asia, jonka matkan aikana olen oppinut on läsnäolo ja rehellisyys. Minä olen klovni, en voi esittää klovnia, klovni tulee sisältäni, ei ulkopuolisesta maailmasta.

Kirjoittaessani ensimmäistä versiota opinnäytetyöstäni huomasin junnaavani paikalla pitkään. Tarkoitukseni oli kirjoittaa tarkasti soolotyön prosessista mutta jotain puuttui. Mitä enemmän kirjoitin aiheesta, sitä enemmän huomasin valehtelevani itselleni. Halusin ymmärtää, mitä olen tekemässä ja miksi minusta on tullut klovni. Aloin kiinnostumaan enemmän klovneille erittäin tärkeästä aiheesta: henkilökohtaisuudesta. Olen myös törmännyt aiheeseen kuuluisien klovnimestareiden kirjoissa kuten Philippe Gaulierin (*My thoughts on theatre*) ja Jacques Lecoqin (*The moving body*). Huomattavaa molemmissa herroissa on se, että he tulevat samasta koulukunnasta.

Gaulier sanoi minulle klovnerian kurssilla Barcelonassa (2014), että klovnia ei voi näytellä, se ei ole rooli. Tekijä itse on klovni, idiootti, jonka hän itsestään löytää. Lecoq on asiasta samaa mieltä. Hän sanoo myös, että klovni ei ole rooli, se on jotain mitä tekijä itse on, klovnia ei voi esittää. Klovni ei tarvitse näyttämölle tullessaan ristiriitaa, koska klovni on aina itsensä kanssa ristiriidassa. (Lecoq 2000, 152.)

Onnekseni löysin myös suomalaista ajattelua aiheesta. Riku J. Korhosen mukaan klovneria on lähellä tekijänsä salattua puolta, sitä jota hän ei ole tottunut näyttämään ja jota työssäänkin piilottelee (Korhonen 2013, 91). Työni näkökulmaksi valikoitui siis henkilökohtaisuus ja sen merkitys klovnityöskentelyssä.

2 Tutkimuksen tekemisestä eli menetelmistä

Mietin miten lähestyisin aihettani. Olin jo raportoinut klovnisooloni työprosessiani toisaalla opinnoissani, mutta halusin kuitenkin jollakin tavoin käsitellä tätä itselleni tärkeää taiteellista prosessia. Henkilökohtaisen pohtiminen tuntui vaativan henkilökohtaisuutta, mutta miten päästä käsiksi tällaiseen kokemukseen? Valitsin yhdeksi tutkimukseni aineiston hankinnan menetelmäksi muistelutyön.

Muistelutyö (Erinnerungsarbeit, Collective Work of Memory) on saksalaisen psykologin ja sosiologin Frigga Haugin ja hänen työtovereidensa kehittämä tutkimusmenetelmä. Sitä on viime vuosina käytetty niin Pohjoismaissa kuin Suomessakin etupäässä yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen parissa. (Haugh 1987/1992; Varjan 1997, 81.) Muistelutyö kehitettiin vasemmistofeministisessä tutkijakollektiivissa 1980-luvun alussa ja sen taustalla oli paitsi feminismi, myös marxilainen yhteiskuntatutkimus, 1970-luvun brittiläinen nuorisotutkimus, althusserilainen strukturalismi sekä ranskalaislähtöinen diskurssiteoria – erityisesti Michael Foucault'n teoriat ruumiista, vallasta ja seksuaalisuudesta (Varja 1997, 81–82). Myös kansatieteen alueella erilaiset muistelutekniikat ovat olleet ahkerassa käytössä kerätessä ihmisten arkeen liittyvää tietoa.

Muistelutyössä paneudutaan elämän episodien yksityiskohtaiseen muistelemiseen laatimalla niistä kirjoituksia ja prosessoimalla niitä. Kirjoitin klovnisooloni valmistumisprosessiin liittyen muistoja hetkistä, jotka tuntuivat syystä tai toisesta olennaisilta. Muistot tuli menetelmän mukaisesti kirjoittaa kolmannessa persoonassa,

kuin ne olisivat tapahtuneet jollekulle toiselle. Tämän etäisyyden oletettiin mahdollistavan usein henkilökohtaisemman materiaalin esiin tuloa. Koin menetelmän mielenkiintoisena matkana itseeni, jonka avulla osasin tarkastella itseäni eräänlaisena ulkopuolisena henkilönä.

Kun muistoja oli kertynyt tarvittava määrä, laitoin aineistoni hetkeksi syrjään ja palasin siihen pienen tauon kuluttua. Lukiessani muistoja etsin niistä yhtäläisyyksiä ja toistuvia asioita yhtäläillä kuin eroja ja aukkojakin. Tämän analyysin perusteella teksteistä alkoi hahmottua erilaisia teemoja. Kommentoin ja reflektoin muistoista nousseita teemoja. Tässä kohtaa kokeilin käyttää sisäistä dialogia yhtenä reflektoinnin muotona. Kävin eräänlaista sisäistä keskustelua itseni kanssa.

Tutkimusotteeni on siis vahvasti autoetnografinen. Autoetnografisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimussuuntausta, jossa tutkija on aktiivisesti osa tutkimusta. Tässä tapauksessa minä tutkija olen myös tutkimuksen kohde.

Kysymys henkilökohtaisuudesta johdatti minut pohtimaan juuriani ja lapsuuttani. Miten paljon lapsuuden kokemuksilla onkaan vaikutusta nykyhetkeen jota elämme? Päätin kirjoittaa ylös historiani eräänlaiseksi tarinaksi. Narratiivinen ote tuntui tuovan lapsuudestani esiin kiinnostavia seikkoja, jotka johdattivat minut monien työni teemojen ja kysymysten äärelle. Olen tietoinen ettei narraatio ole kirjallisen lopputyön yleisin kirjoittamisen tyylilaji. Koin kuitenkin saavuttavani tällä kirjoitusotteella aiheeni kannalta jotakin olennaisempaa kuin mihin olisin rationaalisemmalla asiatekstillä yltänyt.

Käytän työssäni käytännön esimerkkinä toteuttamaani klovnisooloa. Analysoin ja reflektoin sen työprosessia valitsemastani näkökulmasta. Olen myös lisännyt mukaan aiheeseen liittyviä kuvia. Prosessi näyttäytyy vain osin ja sirpaleisena, mutta valitsemani katkelmat palvelevat ensisijaisesti aihettani ja pyrkivät vastaamaan kysymyksiin, miten henkilökohtaisuus vaikuttaa klovnerian tekoon ja miten juuri oma henkilöhistoriani peilautuu tekemässäni klovnisoolossa.

Olen lukenut työtäni varten klovneriaa käsittelevää kirjallisuutta. Useissa teksteissä käsitellään henkilökohtaisuutta. Viittaan valitsemaani kirjallisuuteen niukasti osin siksi, että keskustelu kirjallisuuden kanssa ei istu tyylillisesti aina niinkään sujuvasti narratiiviseen tyylilajiini. Toivon niiden vähäisten valitsemieni viittausten ja lainausten osaltaan laajentavan näkökulmaa käsittelemääni aiheeseen.

3 Mikä on nykyklovni

Työni ei käsittele klovneriaa sen perinteisessä mielessä. Oma työskentelyni sijoittuu nykyklovnerian genreen, ja siksi haluankin taustoittaa tässä lyhyesti käsitystäni nykyklovnistista sekä nykyklovnerian kysymyksistä.

Ensimmäinen klovni, jonka muistan tv:ssä nähneeni, oli Benny Hill. Siitä voidaan väitellä, oliko kyseisen herran tuottama materiaali klovneriaa. Yhtä hyvin se voisi olla ihan tavallista ja perinteikästä brittiläistä tv-huumoria, joka juontaa juurensa music hall perinteestä. Oli miten oli, Benny Hill sai minut aina nauramaan. Gaulier sanoo kirjassaan, että koomikon ja klovnin ero on se, että koomikon huumori on odotettavissa mutta klovnin aiheuttama nauru on yllätyksellistä, joskus jopa tekijälle itselleen (Gaulier 2006, 280).

Kun Benny Hill pumppasi pyörän kumia, niin naisen rinnat tulivat suuremmiksi. Erittäin yllättävää! Tosin, klovnit eivät saisi ajatella seksuaalisuuttaan tietoisesti. Seksuaalisuus mielletään aiheeksi, jota ei käsitellä muuta kuin sattumien ja katsojan kehittämien mielikuvien kautta. Klovni on seksuaalisuudessaan viaton. Klovnin ainoa tehtävä on naurattaa yleisöä. Klovni, joka ei saa yleisöä nauramaan on häpeää herättävä miimikko (Gaulier 206, 277).

Ohukainen ja paksukainen (Laurel & Hardy) ovat ehdottomasti suurimpia suosikkejani valkokankaalta. He toteuttavat perinteikästä August klovneriaa eli tyhmä tyhmempi, viaton viattomampi ja leikkisä leikkisämpi. Charles Chaplinin tuotannon olen kokenut tylsäksi viihteeksi, joka ei kosketa minun tunnekartastoani. Chaplinin klovnitaidot olivat kuitenkin huippua, siitä en ryhdy väittelemään.

Kaikissa edellä mainitsemissani esimerkeissä klovnihahmot esittivät valmiiksi kirjoitettua materiaalia. Nykyklovneriasta puhuttaessa tämä on keskeistä. Monet nykyklovnerian teokset pohjautuvat teatterillisiin tarinoihin, joskin esityksen sisällä on yleisesti ottaen improvisaatiolle tilaa. Valmiin materiaalin ja improvisaation suhde riippuu siitä, kuinka kokenut esiintyjä on ja kuinka paljon hän uskaltaa olla läsnä yleisön edessä.

Jos perinteisen sirkusklovnerian lähtökohtana on ollut jonkin taidon huippuosaaminen, esim. soittotaidon tai akrobatian, niin nykyklovneriassa se on useimmiten

henkilökohtaisen tarinan kanssa temppuilu. Henkilökohtainen tarina voi olla jokin asia, joka yhteiskunnassa ärsyttää. Pääasia on, että kosketuspinta aiheeseen löytyy merkittävän syvältä. Omassa työssäni aiheena oli ikääntymisen kriisi ja kuoleman pelko. Vakava aihe käännettiin leikiksi mm. todistelemalla, että 40-vuotias mies on edelleen vakavasti otettava kilpailija nuorille miehelle, lajissa kuin lajissa.

3.1 Oman identiteetin ymmärtäminen

Synnyin lämpimänä elokuisena aamuna vuonna 1974 kello 8:50 Kotkan keskussairaalassa. Äitini sanoo, että näytin syntyessäni ohukaiselta eli Stan Laurelilta. Sattumaa vai kohtalon oikkua, mutta minustakin tuli klovni.

Isäni taustasta johtuen olen Englannin kansalainen. Olen statukseltani toisen polven maahanmuuttaja. Olen aina ajatellut itseni olevan "*Stranger in the strange land*" (Iron Maiden 1992). En ole koskaan oikeastaan tiennyt, mihin kuuluun tai minkä maalainen olen, mikä on minun kulttuurillinen identiteettini. Elämä on ollut ajoittain raskasta, olo on ollut kuin laumasta karkotetulla villieläimellä, joka etsii omaa paikkaansa maailmassa.

Kuvio 1. Minä. Kuva: Ritva Koivu

3.1.1 Isä

Edesmennyt isäni syntyi Ipswichin kaupungissa, Englannissa. Hän vietti lapsuutensa ja nuoruusikänsä maaseudulla, kunnes päätti 16-vuotiaana lähteä tutkimaan maailmaa ja merimiehen elämää.

Haavekuvissani näen isäni kirjailija Tove Janssonin luomana Nuuskamuikkusena. Rauhallinen, viisas mutta jollakin tavalla eksynyt. Isä kiersi erilaisissa laivoissa melkein koko maailman ympäri. Hän teki töitä hissipojasta tarjoilijaan, kunnes päätyi työskentelemään vuonna 1969 rahtialukselle, jonka reittinä oli yllättäen Suomi ja kuinka ollakaan merikaupunki Kotka.

Kuvio 2. Isä Merimiesten juhlissa. (Kuva: Tuntematon merimies)

3.1.2 Äiti

Äitini on syntynyt Kajaanissa. Äiti oli nuorena löytänyt veljensä ansiosta rock and rollin ja Beatlesin. Hän halusi kiihkeästi tietää mitä laulut tarkoittivat suomeksi ja niin hän oppi kohtalaisen englannin kielen. Kielen opiskelu -60 luvulla oli paljon haastavampaa kuin nykyisin. Kaikki tieto oli etsittävä yhdestä kirjasta, joka löytyi paikallisesta kaupunginkirjastosta. Englannin kielen opiskelu oli kuin palapelin rakentamista. Äidin luja tahto auttoi kuitenkin häntä oppimaan. Äidin suurimpana haaveena oli päästä Englantiin ja löytää sieltä ikuinen rakkaus.

Kuvio 3. Äiti. Kuva: Valokuvakeskus Hynninen, Kajaani.

3.1.3 Legendaarinen 1969

Oli sattumaa, että äiti oli tullut vuonna -69 Kotkaan. Äidin sisko oli tullut kirjetoverin ansiosta Kotkaan ja jäänyt sille tielle. Äiti tuli siskonsa perässä ihaillemaan suurta ja ihmeellistä kulttuurikaupunkia Kotkaa. Olihan Kotka sentään merkittävä musiikki-kaupunki täynnä eksoottisia merimiehiä, joiden käsittelyssä naiset olivat kuulemma sulaa vahaa.

Sattumaa oli myös se, että Suomessa oli 1969 kuljetusalan lakko ja laivat seisoivat satamissa jopa kolme viikkoa. Merimiehet tappoivat aikaa kapakoissa, ja onneksi niin teki myös isäni unohtamattakaan kaikkia *"Kotkan ruusuja"* (Helvi Mäkinen). Sitten eräänä kohtalokkaana iltana äiti ja isä tapasivat ravintolassa ja rakkaus leimahti saman tien! Ei kulunut kuin vuosi ja äiti muutti Englantiin isän perässä jossa edesmennyt siskoni Sharon syntyi vuonna 1971. Unelmat olivat täyttyneet.

Kuvio 4. Äiti & Isä naimisiin (Kuva: Alan Wright)

3.1.4 Oma koti kullan kallis

Aika Englannissa oli hieman yllättäen äidille tiukkaa ja koti-ikävä alkoi nopeasti raastamaan äidin sydäntä. Koti-ikävä saikin lopulta niin lujan otteen, että isä ja äiti muuttivat Kotkaan 1972, ja niin minutkin kylvettiin alkuun. Raskauden aikana äiti alkoi kärsimään pahoista paniikkihäiriöistä, ja raskausaika oli muutenkin vaikea. Äiti kertoi minulle, että kun synnyin, isä oli aamuvuorossa paperitehtaalla, jonne hän oli päässyt hyvällä tuurilla työhön. Äiti oli soittanut isän tehtaalle ja kertonut syntymästäni. Isä oli itkenyt onnesta. Minä olin syntynyt.

Kuvio 5. Klovni syntyy. (Kuva: Ritva Koivu)

3.2 Klovni kehittyä

Ulkomaalainen taustani huomioitiin Kotkassa yllättäen hieman epämukavasti. Olin kiltti ja ujo, pieni mammanpoika, niin isäni minua kutsui. Monet koulukavereista kiusasivat minua, koska isäni oli ulkomaalainen *"Hei venepakolainen mene takaisin sinne mistä olet tullutkin"* (Koulukiusaajan huutelua 1982). Ujouteni ei auttanut asiaa laisinkaan. Olen erityisesti yrittänyt jäljittää tuota yhtä kiusaajaa, jotta voisin antaa hänelle pienen klovnimaisen opetuksen. Kiusata voi monesta syystä, mutta minun kohdalla se oli erilaisuus.

Omasta mielestäni erilaisuuteni on ollut kenties merkittävin törkkäys uravalintaani, vaikka uskonkin enemmän ennalta määriteltyyn kohtaloon. Kiusaamisen takia oli harjoiteltava erilaisia rooleja selviytyäkseen. Muistan muutaman kerran, jossa aloin teeskennellä itkeväni ja kiusaaminen loppui saman tien.

Kiusaaminen ei ollut onneksi systemaattista päivittäistä väkivaltaa, mutta se oli olemassa. Kun kavereilta loppuivat kiusaamisen aiheet, he keksivät kiusata siitä, etten osannut puhua englantia, ja aiheita riitti loputtomiin. Kieltä en kehdannut puhua, koska ulkomaalaisuuteni olisi paljastunut, ja oli helpompi piilottaa ja unohtaa englantia ja englantilaisuus. Häpesin sitä.

3.2.1 Lasi särkyä

Isä ja äiti erosivat ollessani 7-vuotias, ja elämä helpotti hetkeksi. 34 vuotta myöhemmin tuntuu oudolta sanoa, että elämä helpotti, vaikka se on ollut kipein muisto tatuoituna syvälle sydämeeni. Isä löysi Jumalan, ja äiti löysi uuden rakkauden. Isä alkoi puhumaan Jumalalle, äiti pullolle. Perinteisen tapojen mukaan jäin asumaan äidin luokse, koska isät eivät ennen vanhaan hoitaneet lapsia, he tekivät raskasta vuorotyötä.

Enää minua ei kiusattu ulkomaalaisuuden takia vaan sen tähden, että vanhempani olivat eronneet. Toisaalta se oli mukavaa vaihtelua, että kiusaajilla oli uudet aiheet. Ero toi mukanaan myös omanlaista vahvuutta elämäni.

Olin niin vihainen erosta isälle ja äidille, että osasin käyttää erilaisia tunnekanavia, joista päällimmäisenä oli viha. Viha sisällä synnytti niin paljon aggressiivisuutta, että

aloin käyttämään väkivaltaa kiusaajiani kohtaan eli suomeksi sanottuna vedin kiusaajiani turpaan. Eivät enää kiusanneet. Ikävä kyllä jouduin vielä enemmän huomion kohteeksi huonosti käyttäytyvänä ulkomaalaisena, jonka vanhemmat olivat eronneet. Elämä oli sietämätöntä. Haaveilin usein itsemurhasta, kuolemasta. Itkin itseni uneen.

Äiti meni uudestaan naimisiin, ja isäni teki samoin. Minulla oli uusi isäpuoli ja äitipuoli. Äidin uusi mies osoittautui ajan myötä tuurijuopoksi, ja isän uusi vaimo oli Jumalan nähnyt uskovainen, hieno yhdistelmä. Äidin luona pelkäsin, milloin isäpuoli ryhtyisi hakkaamaan äitiä, ja isän luona pelkäsin, milloin minua ryhdyttäisi kääntymään Jumalan puoleen.

Elämä oli todellista kauhunsirkusta. Opin kuitenkin paljon hyödyllisiä kykyjä kaikilta ympärillä olevilta aikuisilta. Isäpuoli ja hänen vankilakaverinsa opettivat minut polttamaan, juomaan ja soittamaan kitaraa. Soittotaidon oppiminen oli henkireikä, jonka avulla selviydyin vaikeasta ahdistuksesta. Äitipuolelta opin sen, että uskovaiset ihmiset ovat todellisia klovneja, jotka uskovat vilpittömästi siihen, mitä näkevät ja kokevat. Tarkoitukseni ei ole loukata ketään, koska arvostan ihmisiä juuri sellaisina kuin he ovat.

3.2.2 Viha

Lapsuus ja nuoruus meni sekavissa olosuhteissa ja viha sisälläni kasvoi. Olin vihainen, katkera ja surullinen. Itsemurhaa yritin muutamaa otteeseen mutta onnekseni pelkäsin verta ja kuolemaa liikaa. Oli bändejä, seksuaalisuuskriisejä, varastelin ja olin mukana jopa ryöstöissä ja pienessä huumeringissä. Olin omasta mielestäni ruma ankanpoikanen, ainakin niin yksi kaunis blondi sanoi minusta ollessani Englannissa. *"How can he be Sharon's brother? Sharon is so beautiful and he's so ugly"* (Lapsuuden muisto Somershamin kyläpubissa, Ipswichissä 1988). Näiden sanojen myötä opin viimeistään olla arvostamatta itseäni.

Eräänä päivänä ollessani 16-vuotias minut pidätettiin Kotkassa ja leikin lopputuloksena sain onnekseni vain ehdollista vankeutta. Siihen loppui kaikki. Maatessani sellissä mietin, että täytyy olla jokin muu keino elää elämää. Rukoilin Jumalaa, että hän pelastaisi minut. Kun pääsin pois sellistä, lupasin itselleni, että nyt alkaa uusi elämä, ja niin alkoikin. Selli oli minun valoni.

3.2.3 Teatteri muuttaa ihmisen

Muutos oli kipeä, vanhat ystävät pois ja jotain uutta etsimään. Annoin itselleni aikaa, aikaa hengittää ja parantua sisällä vellovasta aggressiivisuudesta. Pysähtyneisyys ja elämänmuutos aiheuttivat kehollisen kriisin, aloin kärsimään paniikkihäiriöistä. Paniikkihäiriöt hallitsivat elämääni seuraavat kolme vuotta. Kaikki lika ja törky, jota lapsuudessa ja nuoruudessa olin kokenut, puski ulos, ja itkin lähes joka päivä. Ne olivat pisimmät kolme vuotta mitä olen tähän mennessä elänyt. Ilman isosiskoni tukea ja apua en olisi kirjoittamassa opinnäytetyötäni.

Sitten eräänä päivänä tapahtui ihme. Olin 21-vuotias. Näin paikallisessa lehdessä ilmoituksen nuorten teatteripajasta. En muista tarkkaan, mitä ilmoituksessa sanottiin mutta siinä hetkessä päätin, että se olisi elämäni tarkoitus, ja se siitä tulikin. Jokin sisälläni sanoi, että ”tämä on se juttu”. Oliko rukouksiini vastattu, kysyn itseltäni.

Nuorten teatteripaja avasi ensimmäisestä päivästä alkaen silmät, sielun, kaikki. Ympärilläni oli ihmisiä, jotka ymmärsivät ja osittain jakoivat samankaltaisia kohtaloita kuin minulla. Se oli ihmeellistä: ihmiset ymmärsivät. Hiljalleen minusta alkoi kuoriutumaan ihan oikea ihminen. Opin tuntemaan, hallitsemaan itseäni ja ennen kaikkea opin nauttimaan asioista, elämästä. En ollut koskaan tehnyt mitään teatteriin liittyvää, ja ensimmäiset kaksi viikkoa miimikko Vesa-Pekka Ruusuvuori piti meille kahden viikon fyysisen teatterin kurssin!

Nuo kaksi viikkoa muuttivat elämäni kokonaan, olin löytänyt oman henkilökohtaisen valoni. Tiesin vihdoin mihin suuntaan aloin kulkemaan. Valitettavasti sen hetkinen tyttöystäväni koki, että olin muuttunut niin paljon, ettei hän omien sanojensa mukaan tunnistanut minua enää. Kenties olin ahdistuneena ja eksyneenä mielenkiintoisempi.

Lopullinen suuntani löytyi työvoimakoulutuksen tarjoamassa näyttelijäntyön koulutuksessa Kouvolassa. Järjestävänä tahona toimi Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuskeskus. Kurssi kesti 8 kuukautta, ja vierailevien opettajien määrä ja laatu oli korkeatasoista. Kohtaaminen Taina Mäki-Ison kanssa muutti elämäni täysin. Hänen neuvojaan kuunnellen ajauduin Lahden sirkuslinjalle vuonna 1998, ja siellä ensimmäinen klovnihahmoni Beбето sai alkunsa. Klovni minussa oli syntynyt.

Kuvio 6. Klovni Bebeto. (Kuva: Vesku Lanki)

4 Klovni pelastaa, oletko valmis!

Lahden sirkuslinja kesti vuoden. Sain oppeja jälleen hyviltä opettajilta kuten Ranskalaiselta Lionel Lejeunelta, jonka kylmäverinen pedagogiikka raastoi hermoni riekaleiksi. Sirkuskoulussa esittäviin taiteisiin kuten klovneriaan panostettiin selkeästi alle puolet opiskelujasta. Yhtenä kohokohtana oli viikon mittainen vierailu Moskovaan ja osallistuminen opetukseen, arvostetun sirkuskoulun oppilaana.

Harhailin Lahden sirkuskoulussa vuoden etsien omaa klovniäni, omaa polkuani. Taiteellinen kokemukseni oli vielä niin heikolla pohjalla, että oli vaikeaa saa tarttuma pintaa oikeasta suunnasta. Lejeunen jatkuvat potkut takapuoleen tuottivat tulosta ja sain kuin sainkin vaaditun lopputyöni aikaiseksi. Olen yleisesti ottaen hyvä ideoimaan, mutta asioiden loppuun vieminen on tuskallista. On helpompi luovuttaa kuin viedä asiat loppuun. Laiskuutta, saamattomuutta vai lapsuuden kokemusten aiheuttamaa epävarmuutta?

Ensimmäinen klovniäni ”Bebeto goes art” oli hyvin yksinkertainen klovniäni. Puhdas mutta raaka. Tarkoituksena oli tutustua yleisöön ja valita sieltä vapaaehtoinen malli maalarille, joka sai itselleen pidettäväksi kukkasen. Numeron päämäärä oli maalata vain kukkanen ja osallistuja ei tätä voinut tietää. Lopputuloksen näkeminen toimi ihan mukavasti, jostainhan sitä on aina aloitettava. Ensimmäisestä numerostani on siis jo 15 vuotta vaikka tuntuukin kuin se olisi tapahtunut eilen.

4.1 Pelle mikä pelle

Sirkuskoulun jälkeen löysin itseni jälleen harhailemasta vailla päämäärää. Päämäärättömyys kasvoi pikkuveljeni traagisessa suojatiekuolemassa. Kuoleman jälkeen pakenin Ouluun 5 kuukautta kestävään näyttelijäntyönkoulutukseen. Traaginen kohtalo kuljetti uraani eteenpäin.

Oulun jälkeen olin mukana erilaisissa teatteriproduktioissa ja koulutuksissa etsien kiihkeästi klovnerian ja henkilökohtaisen taiteilijan polkuja. Kykyni huomioitiin paikallisissa piireissä Kotkassa ja aloin toimimaan fyysisen teatterin kouluttajana ja ohjaajana ilman minkäänlaisia pedagogisia valmiuksia.

Valmiuteni olin kerännyt arviolta viideltätoista eri teatteritaiteen opettajilta ja koostanut niistä oman näköiseni. Asiaa olisi helpottanut tieto opittujen metodien alkuperästä. Työtapani tuntui silloin oikealta ja usko itseeni oli yllättävän korkea. Kehitin omia harjoitteita ja pelkään, että olen aiheuttanut paljon kehollista väkivaltaa osallistujille. Vaatimustaso oli vähintäänkin yhtä kova kuin mitä olin pitänyt itselleni aloittelijana teatteripajalla.

4.2 Klovni heittää keikan

Ensimmäinen virallinen Bebeton keikka tuotti minulle 32 markkaa, jolla sain kustannettua edestakaisen junamatkani Kotkasta Kouvolaan. Esitys oli Kouvolan Mikä-teatterissa, johon oli saapunut yksi katsoja. Ohjaaja halusi tarjota ohjaamansa teoksen jälkeen klovneriaa katsojille. Kokemus oli fantastinen ja on omalta osaltaan johdattanut taiteellista polkuani. Olen sittemmin esiintynyt teattereissa, kaduilla, ravintoloissa, vanhustentaloilla, päiväkodeissa, yritysten tilaisuuksissa, julkisissa kulkuneuvoissa, festivaaleilla, laivoissa ja hieman ulkomaillakin.

Näiden 15 vuoden aikana olen etsinyt kehostani vastausta kysymykseen, milloin esitys ja esittäminen alkaa. Milloin olen esiintyjän tilassa ja milloin arkisessa tilassa? Miksi en kelpaisi yleisölle ihan sellaisenaan kuin minä olen, miksi pitää esittää ja ponnistella, että ihmiset olisivat edes jollain tasolla kiinnostuneita? Näihin kaikkiin kysymyksiin sain

onnekseni vastauksia *40 Not Dead Yet – Elossa!* -esityksestäni. Henkilökohtainen matkani omaan itseeni.

5 40 Not Dead Yet – Elossa!

Kuvio 7. Sähköinen markkinointiesite. (Kuva: Nadi Hammouda)

Ensimmäinen klovnisooloni *40 Not Dead Yet – Elossa!* (oodi ikäkriisille) on teos, joka käsittelee kaikkea sitä, mitä olen elämässäni kokenut ja haaveillut. Aiheena esityksessä on ikääntymisen ja kuoleman pelko. Kuinka todistaa itselleen ja katsojille, että kaikki on vielä mahdollista keski-iästä huolimatta. Kuinka välttyä kauhistuttavalta ajatukselta, jossa istun kiikkutuolissa muistelemassa elämäni, että jäipäs sekin haave toteuttamatta.

”You need a motorcycle rum rum

Zumba lumba pum pum

Rocken and Roll

Alli huuppa

Bibappa luula”

(”Happy”, laulu, jonka sävelsin syntymäpäiväkseni esityksessä)

Olen saanut myös omistaa teokseni edesmenneille läheisilleni; pikkuveljelleni (s. 1984 – k. 1999), isosiskolleni (s. 1971 – k. 2006) ja isälleni (s. 1947 – k. 2009.)

Kuvio 8. Ensimmäinen kuva Mr. Prick -hahmosta. (Kuva: Nadi Hammouda)

On vaikeaa määritellä tarkasti mistä soolotyön rakentaminen lähti liikkeelle. Pohjalla oli pitkäaikainen unelma omasta klovniesityksestä. Merkittävin asia unelmani toteuttamiselle oli Suomen kulttuurirahaston Kymenlaakson maaseutuosaston myöntämä 13 500 euron apuraha taiteelliseen työskentelyyn. Taiteen edistämiskeskus myönsi 1000 euron apurahan ja Kotkan kaupunki 500 euron apurahan sekä ilmaiset harjoitus- ja esitysvuorot paikalliseen 4.teatteriin.

Apurahan turvin lähestyin ohjaaja Taina Mäki-Isoa ja muita itselleni merkittäviä henkilöitä, joita halusin mukaan produktion. Rahalla saa mitä haluaa, ja kaikki, jotka pyysin mukaan lähtivät matkaani.

Hän halusi tehdä klovnisoolon unelmistaan, jota varjosti vanheneminen. Se oli hänen suurin haaveensa. Ennen Soolon valmistumista hän kuvitteli saavuttavansa taivaalta kuun ja tähdetkin. Hän oli saanut apurahaa yhteensä 15 000€ soolon valmistamiseen. Hänestä tuntui, että vihdoinkin häntä arvostettiin, myönnetty apuraha oli selkeä kunnianosoitus... Hän ei tarkkaan tiennyt mihin leikkiin oli ryhtymässä. Leikin nimi oli ammattilaisuus. Hänen piti todistaa kotikaupungille, olevansa vakavasti otettava taiteilija. Hän tiedosti ettei se ollut paras mahdollinen lähtökohta mutta hän todella halusi, että häntä arvostettaisiin ihmisenä ja tekijänä. Se on aina ollut hänen yksi suurimmista haaveistansa ja kompastuskivistään. Siitä hänen soolonsa osaksi kertookin, hyväksynnästä...(Pryke, työpäiväkirja/muisto 2014.)

Siitä todellakin oli kyse. Ilman taiteilijalle vaadittavia ammattipapereita tulisin aina olemaan (itselleni) kotkalaisen teatterikuraattorin sanoja lainatakseni, joita hän käytti julkisessa tiedotustilaisuudessa "Kotkan virallinen pelle". Pelle mikä pelle, rooli, joka minulle annettiin jo syntyessä; "ihan kuin Ohukainen".

"Elämässä on kaksi tragediaa –
Se ettei saa haluamaansa ja se että saa"
Orson Welles

Stop! Pysähdytään hetkeksi. Kirjoittajana haluan kysyä itseltäni. Kunnioitus ja hyväksyntä, miksi? Ulkoinen Thomas (**UT**) kysyy ja Sisäinen Thomas (**ST**) vastaa.

Ulkoinen Thomas (UT) : Thomas, mihin tarvitset hyväksyntää ja kunnioitusta

Sisäinen Thomas (ST): En tiedä. Olen kait saanut elämän aikana niin paljon lokaa niskaan. Teatterin tekeminen on ollut ainoa foorumi, jossa tunnen oloni hyväksytyksi. Vanhempien ero särki minut totaalisesti. Olisin toivonut, että olisin saanut olla isäni kanssa enemmän. Halusin uskoa Jumalaan, että isä olisi hyväksynyt minut vaikka ei hän todellisuudessa pyytänyt minulta sitä.

UT: Oletko narsisti.

ST: Ihme kysymys? Nautin kyllä huomiosta ja hetkistä kun minut huomataan. Nuoruudessa olin kateellinen muiden töistä mutta nyt viimeistään soolotyöni jälkeen olen päässyt kateudesta eroon. Työskentely vei minut omaan itseeni ja sain työstää pelkojani ja epävarmuuttani. Olen sinut itseni kanssa. Nykyisin voin

olla jopa iloinen muiden saavutuksista. Kateus aiheuttaa minussa naurua, nauran itselleni ja sanon: ”*Morjens Thomas*”, se toimii.

UT: Miksi et lopeta valittamista ja keskity nykyhetkeen, menneisyyden möröt ovat nyt poissa. Ala elää elämää!

ST: Kiitos. Niin teen mutta ensiksi kirjoitan työni loppuun ja kylven tuskassani. Sitten lopetan.

5.2 Valoa Barcelonasta

Yhtenä päivänä kuin sattumalta hän huomasi että Philip Gaulierin klovnin kurssi oli tulossa Barcelonaan tammikuussa 2014. Se oli suuri hetki hänen elämässään. Hän päätti, että nyt on aika lähteä jos elämältään jotain haluaa. Hän haki kurssille ja pääsi sisään. Rahalla pääsee vaikka kuuhun asti. Hän ei lähtenyt kuuhun, hän lähti Barcelonaan. Häntä jännitti, kauhistutti matka. Hän ei ollut koskaan uskaltanut lähteä yksin maailmaa tutkimaan, ei niin kuin isä teki. Oli aika seurata isän jalan jälkiä

Hän matkusti lentokentälle bussilla mitä hän ei ollut koskaan tehnyt, hän käveli linja-auto asemalle Helsingissä ja hyppäsi lentokenttäbussiin mitä hän ei ollut koskaan tehnyt. Hän oli päättäväinen ja luotti itseensä. Unelma johti häntä eteenpäin. Lentokenttä. Papereita ja passia ei löydy. Rinkka ylösalaisin, ei löydy. Rinkka uudestaan ylösalaisin ja kaikki löytyivät siitä lokerosta, johon hän oli ne alun perin laittanut. Outoa. Hermostuneisuus näkyi varmasti mutta hän yritti esittää kokenutta matkustajaa.

Hän huokaisi helpotuksesta. Ennen turvatarkastuksen läpikäyntiä hikipisarot valuivat hänen kasvoillaan ja leikkivät ivallisesti nenänpäässä leikkejään. Paniikkihäiriö! Hän meinasi lähteä kotiin paniikin ollessa niin kova mutta jotenkin hän voitti itsensä ja selvisi. Unelma oli niin vahva. Niin vahva, että hän astui lentokoneeseen selvin päin! (Pryke, työpäiväkirja/muisto 2014.)

Ulkoisen Thomas: Miltä tuntuu lukea tuota muistoa?

Sisäinen Thomas: Hurjalta. Muistan jännityksen tunteen kuin eilisen. Jännityksestä muistan lapsuuden. Olin kuusivuotias, äiti vei minut ensimmäisen kerran esikouluun. Olin säästynyt tarhalta koska äiti oli kotiäitinä, ja olin viettänyt kuusi vuotta elämästäni

hänen turvassaan. Äiti oli kaikkialla mukana missä minäkin. Ulkona hiekkalaatikolla, joka paikassa.

Äiti jätti minut tarhaan. Antoi halauksen ja itki. Minä itkin myös, pyysin ettei äiti jättäisi minua sinne. Äiti lähti. Sulki tarhan portin ja meni pois. Minä roikuin aidassa ja huusin äidin perään. Huusin ja huusin mutta äiti meni pois. Se oli kamalaa. Ensimmäistä kertaa yksin maailmassa. Barcelonaan lähteminen tuntui täsmälleen samanlaiselta kuin tuo muistoihin jäänyt tarhapäivä.

Barcelonan lentokentällä häntä jännitti, häntä oli varoitettu taskuvarkaista ja hän oli varma, että nimenomaan juuri hänet ryöstettäisiin. Ei ryöstetty. Hän nousi taksiin ja matka hotelliin alkoi, taksikuski eksyi matkalla, eikä meinannut löytää hotellia. Hän oli varma, että taksikuski on roisto, joka kuljettaa hänet syrjäiseen metsään ja ryöstää ja raiskaa hänet. Ei ryöstänyt, ei raiskannut. Ainoa asia mikä tuntui ryöstöltä oli se, että matka maksoi 40 euroa. Hän saapui hotelliin ja hotelli virkailija tuumasi; "Welcome to Barcelona Mr. Prick!" (Prick; engl. Slangisana: Mulkku) Hän ei ymmärtänyt vielä miten ystävällisesti ja kohteliaasti paikalliset häntä kutsuivat.

Hän oli huolellisesti tutustunut Barcelonan kaupunkiin Google karttojen avulla, hän tiesi miltä paikat näyttivät ja hotelli oli aivan teatterin läheisyydessä. Metrolla tai junalla kulkeminen ei olisi tullut hänelle mieleenkään, se oli liian pelottavaa. Hän meni paikalle teatteriin, kukaan ei puhunut hänelle ja tunsu itsensä ulkopuoliseksi. Todennäköisesti hän vaikutti muiden silmissä syrjäytyneeltä ja oudolta skandinaavilta joka mulkoili nurkissa, niin hän ajatteli. (Pryke, työpäiväkirja/muisto 2014).

UT: Muistoa lukiessani haluan kysyä, että ovatko sosiaaliset tilanteet sinulle vaikeita?

ST: Erittäin vaikeita. Helpompi on jäädä ulkopuolelle. Olen aina ollut todella ujo. Matkustan taas lapsuuteen ja esikouluun. Olimme lähdössä retkipäivään bussilla ja minua jännitti aivan kamalasti niin kamalasti, että sain lopulta migreenikohtauksen ja oksensin bussiin. Äiti haki minut lopulta kotiin, muistan vieläkin kuinka onnellinen olin nähdessäni äidin.

Episodin takia minut vietiin myöhemmin lääkäriin. Pelkäsin myös lääkäriä aivan mielettömästi. Hän oli halunnut katsoa kurkkuuni ja laittanut tikun suuhuni; oksensin hänen päällensä.

UT: Pelkotiloja? Sinulla on ollut pelkotiloja, paniikkihäiriöitä?

ST: Haastattelin äitiä ja hän kertoi minulle, että odotusaikani on ollut erittäin raskas ja vaikea. Äiti oli alkanut kärsimään pelkotiloista, ahdistuneisuudesta ja alkanut saamaan paniikkihäiriöitä. 41 vuotta myöhemmin uskon äidin raskausajan ongelmien vaikuttaneen sosiaaliseen kehitykseeni merkittävästi.

UT: Miten pystyt esiintymään, jos olet niin ujo.

ST: Teatteri ja klovneria on minulle kuin shamanismia. Ennen esiripun tai kuvitteellisen esiripun nousua jännitän kuollakseni. Kun esirippu nousee sisälläni menee "Fire" -kytkin päälle ja asioita alkaa tapahtumaan. Ajaudun useasti flow-tilaan ja seuraan sitä kuin koira isäntäänsä. Olen rohkea, pystyn kuuntelemaan ja näkemään tulevia asioita mihin ne voivat johtaa. Tiedostamattomuus auttaa vilpittömyyteen ja rakastan ennalta arvaamattomia tilanteita. Alter egoni on sankarini, joka pelastaa minut tylsyydeltä.

Kuvio 9. "Alter Ego" Kuva: (Nadi Hammouda)

Harjoitustilan lämpötila muistutti lähinnä jääkaappia. Lisäksi siellä oli erittäin kovaääninen lämpöpuhallin päällä muuten kaikki olisivat paleltuneet. Oli tammikuu, lämpötila ulkona +16. Hän ymmärsi, ettei Espanjalaisilla ollut lämmitystä taloissa. Meteli oli valtava, kukaan ei kuullut mitään.

Vihdoin kurssi alkoi pitkien huutopuheiden jälkeen ja hän oli todella iloinen tavatessaan herra Gaulierin. Kaikki oli juuri niin kuin oli kuvitellut. Hän oli kuvitellut itsestään, että hän osaa todella paljon ja tietää kyllä mitä tekee. Nämä luulot hälvenivät nopeasti! Hän ymmärsin ettei osaa Gaulierin mielestä juurikaan mitään. Kaikki mitä he tekivät oli hänelle uutta tavalla tai toisella. Hän pelkäsi kaikkea uutta. Hän ei ollut omalla mukavuusalueellaan. Hän ei voinut tehdä mitään turvallista. Hän oli vieraiden ihmisten kanssa vieraassa työskentely kulttuurissa.

Hän oli kipsissä. Hän olisi niin kovasti halunnut loistaa muiden silmissä mutta juuri se teki hänen elämästään todella hankalaa. Hän halusi miellyttää kaikkia, naurattaa millä hinnalla tahansa. Hän oli kohdannut vihdoin seinänsä. Seinän, josta hän ei pääsisi läpi ennen kuin hyväksyisi itsensä sellaisena kuin on. Hänen oli löydettävä itsensä. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014)

UT: Aikamoista angstia, sisäinen Thomas?

ST: Juuri noin se on mennyt. Tuntuu surulliselta lukea muistoja. Niin monta vuotta meni elämässä hukkaan henkisen epäjärjestyksen takia. Toisaalta on helpottavaa katsoa taaksepäin ja ajatella, että nyt vihdoin olen vapaa. Koskaan ei ole liian myöhäistä aloittaa uudestaan. Hyväksyä kaikki.

Hän oli päivien päätyttyä uupunut, väsynyt mutta hän nautti tilanteesta, vaikka olikin monissa tehtävissä niin ujohko ettei uskaltanut mennä epäonnistumaan. Herra Gaulier muistutti jatkuvasti hänelle, että tekemisen nautinto pitää näkyä silmistä ja lavakarisman piti olla yhtä ylvästä kuin ruotsin kuninkaalla! Herra Gaulier myös muistutti siitä, ettei suomesta voi hänen mielestään tulla hyvää klovnia, mutta englantilaiset olivat Gaulierin sanojen mukaan vielä huonompia! Onneksi Gaulier ei tiennyt hänen olevan Ison-Britannian kansalainen! Mikä järkytys se olisi ollut suomalaisenglantilainen maailman surkein klovnii!

Epäonnistuminen oli hänelle vaikeaa vaikka periaatteessa koko kurssista ja itse klovneriassa on juuri siitä kysymys. Hän seikkaili ja harhaili ja vetäytyi kuoreensa mutta enempää hän ei pystynyt. Hän on ollut aina hidas oppimaan ja syttymään uusille asioille. Hän ymmärtää jälkeinpäin kuinka tärkeä Barcelonan matka oli hänelle. Hän kirjoitti onnekseen työskentelypäiväkirjaa Gaulierin opeista ja saa lukea niitä autuudella aina elämänsä loppuun saakka (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014)

ST: Matka Barcelonaan oli kuin tsunami sielussa ja se puhalsi myös vaadittavan ”hengen” soololleni. Merkittävin oppi oli kenties se, että klovnia ei saa näytellä. Minä olen minä, minä olen klovni. Ylpeys ei ole rikos se on klovnin etuoikeus. Leikki on lahja.

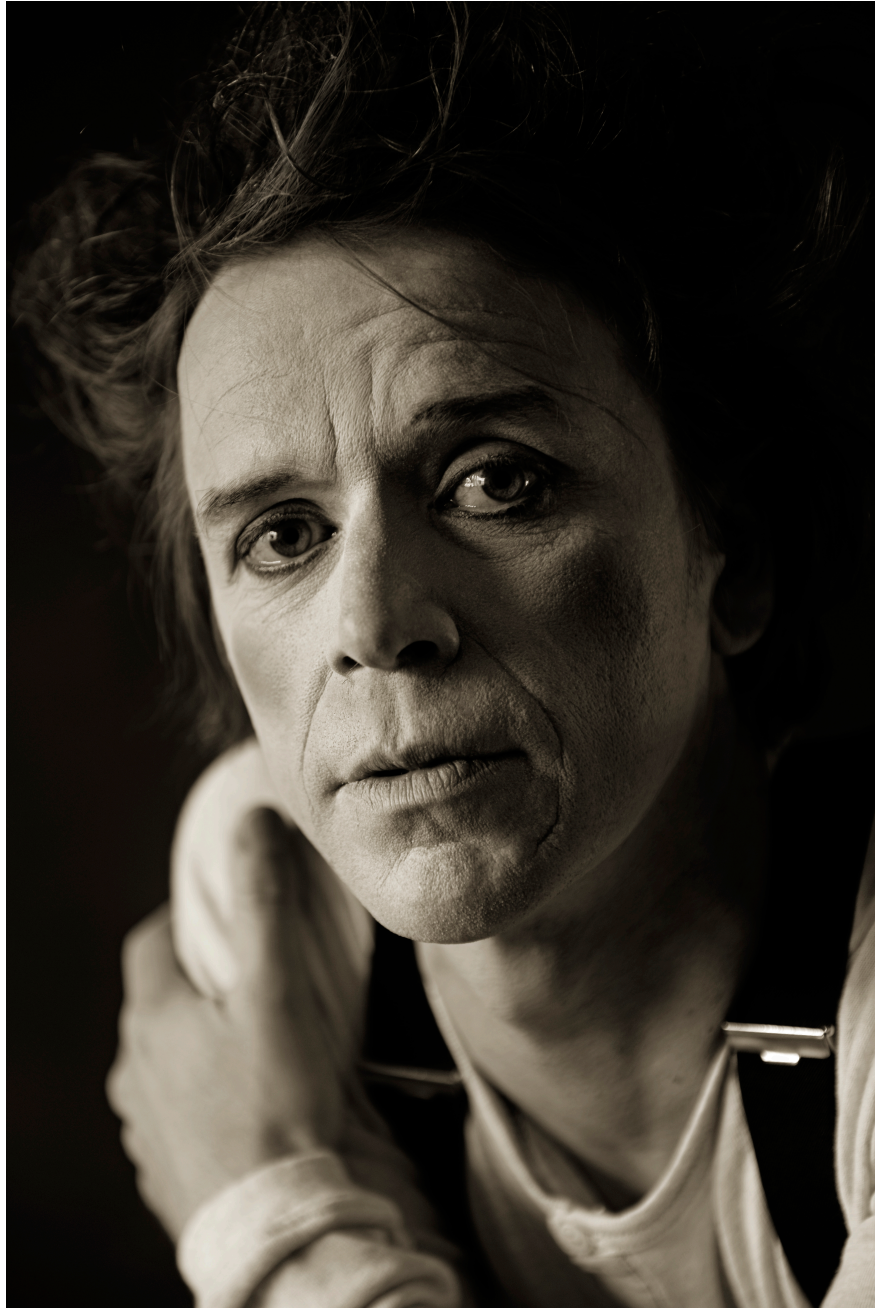

Kuvio 10. Philippe Gaulier ja minä Barcelonassa 2014. (Kuva: Mitziko)

5.3 Play or Die!

Olen havainnut tehdessäni klovneriaa, että on suotavaa osata heittäytyä leikkiin samalla ilolla ja vilpittömyydellä kuin lapsena heittäydyttiin pyssykeppien kanssa puhumattakaan pusuhippa leikistä. Ilo, iloa ja vielä iloisempaa iloa, niin olen aina tehnyt, hetkeen heittäytyminen on luontaista. Olen lapsellinen ja haluan säilyttää sen itsessäni. Olen toisaalta myös jatkuvasti ristiriidassa itseni kanssa, jonka avulla olen osittain klovnina jaksanutkin. Yhtenä hetkenä olen rakastunut, toisena ihastunut ja

kolmas tunne onkin sitten jo ”minä haluan kuolla! Tuntuu siltä, että siviiliklovnin elämä on yhtä kaaosta. Yleisön edessä kaikki on kristallin kirkasta. Esiripun sulkeuduttua kuolen arkeen. Klovneria on pakokeino todellisuudesta, klovnerian avulla voin matkustaa vaikka *Mars* planeetalle.

Kuvio 11. Henkilökohtaista läsnäoloa. (Kuva: Nadi Hammouda)

5.3.1 Kaaosta pelleilyssä

40 Not Dead Yet – Elossa! -harjoituskauden alkaessa ohjaaja painotti voimakkaasti, että minun täytyi keskittyä teokseen 100 -prosenttisesti ja muuta työtä en saisi ottaa vastaan. Toisin kävi, syksy 2014 oli lähihistoriani paras työrupeama! Puhelin soi ja keikkaa riitti. Sillähän sain aikaan itselleen kaaosta ja epämukavuuden tunnetta, tekemiselleni tarvittavaa polttoainetta. Toisaalta sillä sain myös rahaa, joka varmisti perheeni elättämisen. Kolme pientä lasta kotona, asunto -ja autolainat ja ruokakulut kuukaudessa 1200 € .

Olen huomannut omassa keskittymiskyvyssäni paljon outoja asioita. Kun yritän tehdä jotain asiaa, joka vaatisi paljon keskittymistä, pyrin välttelemään sitä kaikin keinoin. Teen kaikkea muuta kuin sitä mitä pitäisi, mutta jotenkin se auttaa alitajuntani prosessia. Ajatus, jota välttelen, muhii aivoissa, ja kun sen aika on tulla ulos, niin se tulee. Puristamalla se ei ole ikinä tullut. Mitä etäämmällä senhetkinen päätyö on, sen helpompi sitä on lähestyä. Täytyy tunnustaa, että se on todella raskas ja vaikea prosessi, jota en suosittelen kokeiltavaksi.

Ensimmäinen harjoituskerta. Oli kuuma ja kostea elokuinen päivä. Aurinko paistoi. Hän suunnisti perille navigaattorin avulla. Ilman navigaattoria hän olisi eksynyt. No kyllä hän itse asiassa eksyikin vaikka käytössään oli navigaattori. Hänen karttapalvelunsa oli vanhettunut ja määränpään läheisyydessä oli alkanut rakennustyömaa ja se oli katkaissut tien oikeaan osoitteeseen.

Hän oli ihmeissään. Jotenkin selittämättömän ihmeellisesti hän osasi käyttää logiikkaansa ja tiesi että lopulta navigaattori löytäisi oikean tien. Vain ihminen pettää ei teknologia. Hän löysi sattumalta perille. Tunnin pysäköinti kiekolla. Perkele. Yksi paikka kuitenkin vapaana. Hän ajatteli että kyllä hän varmasti voi käydä noin 59 minuutin välein laittamassa lisää aikaa pysäköintikieltoon. Ei se varmastikaan häiritse harjoitusprosessia. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014)

UT: Et sitten viitsinyt vaivautua selvittämään etukäteen mihin olet menossa ja mitä se vaatii.

ST: En. Ajattelin, että kyllä kaikki menee ihan hyvin. Taidan olla vähän laiska.

UT: No voisitko muuttaa toimintatapoja vai oletko jo muuttanut niitä.

ST: Olen muuttanut. Ainakin osittain. Yksi asia minkä olen varmasti oppinut on toisen ihmisen kunnioittaminen. Täytyy aina muistaa, että joku toinen on saattanut tehdä hirveästi työtä sinun eteesi. Tässäkin tapauksessa ohjaaja oli tehnyt valtavasti ennalta suunniteltua työtä harjoituksen eteen ja minä seilasin kuin päätön kana.

”Ensimmäisenä tehtävänä ohjaaja halusi teettää hänelle harjoituksen, jossa hänet käärittiin vessapaperiin ja hänen tulisi herätä henkiin. Mutta ennen harjoitusta hänen oli mentävä hyppimään itsensä hereille sirkuskoulun trampoliinille. Hän hyppi pitkään ja onnellisena kunnes muisti, että oli mentävä lisäämään parkkiaikaa pysäköintimittariin WC- paperi harjoituksesta muodostui tärkeä symbolinen mielikuva. Kuinka kuoriutua aina uudelleen ja uudelleen esitykseen ja tietysti myös oman elämänsä kahleista. Kahleet olivat hänen synkät varjot elämässä. Varjot seurasivat häntä piinallisesti minne tahansa hän meni. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014).

UT: Puhut varjoista, mitä tarkoitat niillä?

ST: Jotenkin se tuntui aina ennen siltä. Menneisyyden kokemukset oli jotenkin takertuneet ja imeytyneet aivoihin niin sitkeästi, että ne hallitsivat minua. Vessapaperi episodissa oli kyseessä leikki mutta muistan itkeneeni koska se oli terapeuttisesti niin vapauttavaa. Ja nyt on niin mielettömän ihana lukea historiaani ja taputtaa samalla itseäni olalle; hyvin tehty! Voin rehellisesti sanoa, että olen tehnyt paljon työtä eheytykseni eteen.

He siirtyivät vihdoinkin hänen rock and roll unelmansa kimppuun. (Taas hänen piti käydä laittamassa lisää aikaa pysäköintikieltoon... Ei häirinnyt prosessia laisinkaan....)

Rock and roll oli hänelle mieluinen, olihan hän etsinyt roolivaatteet siihen valmiiksi. Kitarakin oli luonnollisesti matkassa mukana. Harjoituksen yhteydessä hän soitti yllättäen teinitähti Robinin kappaleen ”Puuttuva palanen”. Hän oli joutunut ja saanut kuunnella kappaletta kotona päivittäin koska se oli hänen lasten ehdoton suosikki! ”Puuttuva palanen” kappaletta tuli koko esityksen kohokohta ja yleisön ehdoton suosikki. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014).

Kuvio 12. Sisällä. (Kuva: Nadi Hammouda)

Seuraavassa harjoituksessa kävi hyvä tuuri, hän leikki hirviötä koska oli kokenut olevansa sellainen ja käänsi alahuulensa ympäri. Ohjaaja oli ihmeissään kuinka paljon kasvojeni ilme muuttui. Tuosta huuli asennosta tuli hyvin merkittävä osa klovni hahmoa. Se oli tulkinnan keino. Sielu. Sydän. Henki. Kaikki. Hänen sisäinen idiootti oli löytynyt. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014).

Kuvio 13. Demonstraatio idiotismista. (Kuva: Thomas Pryke)

Hän muistaa sattumien sadosta erikoisen päivän. Hän oli tietokoneellaan ja etsi internetistä tietoa ja ymmärrystä numerosta 40. Olihan se teoksessa hyvin merkittävä numero. Lopputulos oli hänelle hämmästyttävä. Numero 40 osoittautui raamatun merkittävimmäksi numeroksi. Raamattu oli hänelle kipeä aihe. Isän ja äidin ero oli osittain johtunut uskonnollisista asioista ja nyt hänen tärkein työnsä sisälsi uskonnollisesti merkittävän koodin. Hän sai vihdoin kohdata syvimät arpensa tekemällä teokseensa raamatullisen monologin. (Pryke, työpäiväkirja/muisto 2014)

5.3.2 Napolin valloitus

Hän sai yllättävää postia Italiasta. Hänet haluttiin kutsua Commedia Del Arte kurssille Italian Napoliin. Kurssin ohjaaja Marco Ziello, johon hän oli erilaisten sattumien johdosta törmännyt Porvoossa, viiden minuutin ajan kirjoitti hänelle, että oli saanut apurahan kutsua ulkomaalaisia tekijöitä Napolilaiseen teatteriin opiskelemaan Commedia del'artea. "Tuletko mukaan?" - Kyllä! Onni voi sukeltaa ihmiseen sattumien ja kohtaloiden kautta. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014)

Kuvio 14. Pompejin historiallinen kaupunki Napolissa. (Kuva: Noora Laitinen)

Napolissa hän koki selittämättömän muutoksen itsessään. Hän sai kunnian vieraillla historiallisessa Pompejin kaupungin amfiteatterissa, Napolissa. Oli myöhäinen ilta, amfiteatterissa oli pimeää, hän huusi tyhjälle katsomolle Hamletin sanat "ollako vai eikö olla, kas siinä pulma". Hänen kokemus oli niin vahva, että hänen sisällä liikahti jotain selittämätöntä. Hänestä tuntui kuin muinaisen teatterin haamut olisivat tanssineet hänen ympärillään hurraten ja kannustaen. Haamut sukelsivat hänen alitajuntaan, puhdistivat sielun arvasta ja puhalsivat häneen ilon. Se ilta Napolissa oli häntä varten luotu (Pryke, työkirjamuistot 2014).

Olen vakuuttunut klovnerian terapeuttisesta vaikutuksesta tekijäänsä, vaikka tutkimusaineistoa aiheesta ei löydy. Ohjaajani Taina Mäki-Iso on sanonut, että soolotyöni 40 Not Dead Yet – Elossa! -lopputulos vaikutti hieman psykoterapialta mutta hän piti huolen ,ettei esityksellinen tilanne ollut terapia sessiota. Sen oli oltava esitys. *Ei kukaan halua tulla katsomaan terapiasessiota*, hän sanoi.

Riku Korhonen puhuu väitöskirjassaan *Fokus: Näyttelijöiden kokemuksia keskittymisestä, sen kadottamisesta ja löytämisestä* hieman samaan aiheeseen liittyen. Hän sanoo klovnerian olevan tekijälleen äärimmäisen antoisa taiteenlaji, jossa katsojien kanssa koetaan yhdessä vahva ja voimaannuttava kokemus. Korhonen sanoo ettei hän ole kokenut missään näyttelijäntyön lajissa vastaavan yhteyden tuntemusta katsojien kanssa niin kuin klovneriassa voi tuntea (Korhonen, 110). Voimaantuminen taitaa olla hyvä sana kuvaamaan tätä omaa prosessiani.

Kuvio 15. Pompejin amfiteatteri (Wikipedia 2015)

Sadan prosentin sitoutumislupailuista huolimatta petin luottamuksen, jonka olin antanut ohjaajalle. Tilaisuus oli ainutkertainen ja sitä ei voinut jättää käyttämättä. Kurssin taso oli poikkeuksellisen kovatasoinen ja antoi aivan uuden näkökulman teatterin tekemiseen. Olin ehkä kadottanut vuosien varrella itsestäni ammattilypeyden, teknistä tasoa ja hieman inspiraatiotakin. Vaikka esitys Napolissa päättyi katastrofiin, se kuljetti minut seuraavalle tasolle ja sain käännettyä uuden sivun elämässäni. ”*Matkailu avartaa*” kuuluu tunnettu sanonta ja se pitää paikkansa. Opiskelu Napolissa ja Barcelonassa opetti myös elämästä paljon.

Hän oli valmistautunut matkaan melkein yhtä huolellisesti kuin Barcelonaan mutta nyt hän oli jo rennomp. Kysyvä ei polultansa eksy mutta Roman juna-asemalla häntä piiritti nuorten miesten ja naisten jengit, jotka kovasti halusivat auttaa häntä kaikessa. Italialaiset olivat varoittaneet häntä, että he ovat niitä ryöstäjiä, joita hän oli aina pelännyt. Hän selvisi, jälleen kerran.

Teatterissa hänet otettiin avosylin vastaan ja hän joutui suoraan fyysiseen harjoitukseen. Hän oli väsymyksestä todella pihalla koko illan eikä muista mitään. Hänelle viikon mittaisessa työskentelyssä tärkeintä oli irtiotto kotielämän arjesta. Hänen alitajuntansa työsti koko ajan soolonsa materiaalia vaikka hän opiskeli päivittäin täysin uusia asioita.

Lopputuloksena he valmistivat esityksen, jonne tuli paljon paikallisia ihmisiä. Esitys valmistui ulkotilaan ja tunnelma oli erityinen. Harjoitusvaihe oli absurdi, häntä ei haluttu ryhmäänsä kielimuurin takia ja kukaan ei oikein kommunikoinut hänelle. Heille tehtiin kaksi ryhmää, ne hyvät ja he huonot, hän oli luonnollisesti huonoissa.

Hän oli epätoivoinen mutta ajatteli että muut olivat nuoria, ja kulttuurit törmäsivät rajusti toisiinsa, asialle ei voinut tehdä mitään. Kyllä hänestä pidettiin ulkopuolella, illan istujaisissa mutta harjoitustilanteessa hänet jätettiin ulkopuolelle. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014)

UT: Oliko näin kuten kirjoitat?

ST: Kyllä. Olen edelleen samaa mieltä vuoden jälkeenkin. Kielimuuri oli iso. Toisaalta olin varmasti koko ajan enemmän keskittynyt alitajuisesti soolotyöhöni. Se varmasti vaikutti ulospäin ikään kuin ”ihan sama” mitä tulee ajattelulta. Olin mennyt pitämään hauskaa ja hyväksyin roolini. En hävinnyt mitään, olin oppipoikana ja se riitti minulle. Kysymys oli jälleen hyväksynnästä, hyväksytäänkö minut mutta se tuntui jo tuolloin askeleen helpommalta.

Hän epäonnistui esityksessä, täydellisesti. Hän ei osannut tehdä asioita. Hän oli epävarma, hänen keskittymiskykynsä oli olematon. Hänen mielestään herra Ziello ei halunnut ohjata häntä missään vaiheessa oikeaan eikä väärään suuntaan. Hän ei tiedä miksi ohjaaja teki näin. Hän oppi kuitenkin valtavasti epäonnistumisestaan ja kokemuksesta, jota ei mistään ikinä voi saada.

Napoli rakentui hänen sisälleen aivan omalla tavalla. Commedia Dell Arten haastavuus ja kurssilla putoaminen tiedottomuuden aukkaan olivatkin positiivisia kokemuksia. Hän tietää itse olevansa itsensä pahin vihollinen. Hän on varmasti vaikeasti ohjattava henkilö koska hän tavoittelee aina täydellisyyttä mutta ilman tekniikkaa hän kompastelee kuin pikku lapsi leikeissään. Napoli kasvatti hänelle uudet siivet kohti uutta nousua. (Pryke, työpäiväkirja/muisto, 2014)

ST: Pyörittelen silmiäni lukiessani Napolin muistoja. Toki hyväksyn kirjoittamani mutta miten taiteen tekeminen on voinut olla niin vaikeaa. Korhosen väitöstyötä lukiessani siitä välittyi minulle tietyn tyyppistä epätoivoa, jopa angstia. Korhosen sielunmaailma on kuin veljeyttä johon on helppo samaistua. Teksti esittäytyy surullisena ja ajoittain sekavana luettavana. Ajattelin alusta loppuun, että hanki hyvä mies elämä itsellesi kunnes tajusin, että olen itse ollut hyvinkin samanlainen. Kenties avuttomuuden tunne kuuluu klovneriaan ja ihmisyyteen.

Kuvio 16. Maratoonari. (Kuva: Nadi Hammouda)

Jokainen klovnerian opettaja, jonka kanssa olen työskennellyt on ohjannut minua siihen suuntaan, että hyväksyn itseni juuri sellaisena kuin olen. Buster Keaton (1895 – 1966) oli jo lapsi esiintyjänä oivaltanut omat vahvuutensa komedia tekijänä. Hän oli havainnut, että mitä vähemmän yritti naurattaa sitä enemmän yleisö nauroi hänen vakavuudelleen (Gartz, 130).

Lecoq puhuu kirjassaan yhdestä suuren oivaltamisen hetkestä omassa klovnerian opetuksessaan. Hän kertoo kuinka koulun alkuaikoina 1960-luvulla he olivat yrittäneet tutkia klovneriaa epäonnistumalla siinä kerta toisensa jälkeen täydellisesti. Oppilaat olivat ajautuneet esittämään klovneja mm. vääntämällä naamoja ja saamaan aikaan naurua laskemalla housunsa alas. Mielenkiinto oli syntynyt, kun oppilas oli tullut takaisin omalla penkille istumaan ja vaipunut epätoivoon omasta yrityksestään. Lopputuloksena oli ollut nauru. Oppilaat olivat paljastaneet todellisen luonteensa, heikkoutensa. Lecoq oli oivaltanut oppilaiden epätoivon hetkissä, että tragedia, joka ihmisen sisällä asuu muuntautuukin komediaksi (Lecoq, 2007. 152). Meissä asuva tragedia on mielestäni komedian alkulähde, meidän tulisi vain osata käyttää sitä oikein. Meidän tulee hyväksyä itsemme juuri sellaisina kuin olemme, tehdä pilaa omista heikkouksistamme.

Kuvio 17. Kerro kerro kuvastin. (Kuva: Markus Luukkonen)

5.3.3 Kaaoksesta harmoniaan

Ulkomaanmatkojen jälkeen alkoi produktion varsinainen harjoitusjakso, joka pidettiin lähinnä Kotkassa. Elettiin lokakuuta 2014, työskentely oli alkanut siis elokuussa. Käsikirjoitus eteni hitaasti, markkinointi oli sekavaa, ja äänisuunnittelija ja lavastaja kiukuttelivat aikataulusta. Lavastuksen myöhästymisen johti lopulta marraskuusi kaavaillun ensi-illan siirtämiseen tammikuun yhdeksänten päivään 2015.

Oli hetkiä milloin riidat näyttelivät pääosaa tekemisessä. Tehtävät, joita ohjaaja oli pyytänyt, suorastaan vaatinut tekemään olivat usein tekemättä. Monet asioista olivat niin vaativia, etten suoriutunut niistä. Toisaalta olen aina ollut luonteeltani laiska. Olen tottunut, että asiat tehdään puolestani. On yllättävän helppo heittäytyä avuttomaksi ja toivoa, että muut hoitavat asiat puolestani.

Sisäinen Thomas: Minua on arvosteltu älyllisestä hitaudesta pienestä asti. Olen kuulemma hidas oppimaan ja hoksaamaan asioita, näin minulle on sanottu. Kenties, en tiedä mutta voisiko olla mahdollista, että olen alistunut hitauden ja osaamattomuuden rooliin. Pelkään näyttää hitauteni muille, on helpompi olla yrittämättä kuin joutua naurunalaiseksi. Pelleillä itsensä ulos vastuusta.

Kehoni reagoi kiireeseen ja hektisyyteen nopeasti, jos tilanteet etenevät hahmotuskyvyilleni liian nopeasti. Saatan saada vapinakohtauksia, päänsärkyä, sekavuutta ja joudun käymään lattialle makaamaan puoleksi tunniksi. Jos joudun tekemään jotain mikä vaatii äärimmäistä keskittymistä, saan raivokohtauksen, esimerkiksi langan pujottaminen neulansilmään aiheuttaa kohtauksen. Minussa on syntymävikoja, valmistusvirheitä, mutta onneksi kukaan ei ole täydellinen.

Korhonen miettii aiheesta seuraavasti. Ollakseen klovni, näyttelijän tulisi olla orgaaninen osa omaa persoonallisuutta. Orgaaninen suhde puolestaan kehittyä Korhosen mukaan harjoitusten ja esiintymiskokemuksen myötä. Kun matka omaan persoonallisuuteen ja orgaaniseen sanoisinko idioottiin on tehty alkaa valtava painiminen kaksoistietoisuuden kanssa. Kaksoistietoisuuden alueella tulee Korhosen mukaan esille yleisimmät keskittymisien häiriöt. *Kaksoistietoisuus vaatii omien henkilökohtaisten tunteiden ja tuntemusten hyväksymistä sekä niiden salamannopeaa liittämistä näyttämötoimintaan* (Korhonen, 2013. 97)

Kaksoistietoisuuteen pääseminen vaatii kontaktia ennen kaikkea yleisön kanssa. Ilman kontakti klovni ei voi saavuttaa flow-tilaa. Kaksoistietoisuus toimii Korhosen mukaan suodattimena, jonka toisesta päästä näyttelijän oma materiaali virtaa sisään ja toisesta päästä puristuu ulos käyttövalmista klovnimateriaalia. (Korhonen, 2013. 102)

Korhosen pohdinnassa törmään ensimmäistä kertaa sanaan näyttelijä. Minun henkilökohtainen sankarini, alter egoni, on siis näyttelijä, valtava ristiriita. Osa minusta haluaisi hyväksyä Korhosen väittämän, ja osa minusta pelkää oman alter egoni murtumista. Toki klovnerian tekeminen vaatii oman tekniikkansa, joka muuntaa sen sanan varsinaisessa merkityksessä näyttelijäntyöntekniikaksi. Näyttelijä -sanan käyttäminen aiheuttaa henkistä pahoinvointia ja sisäistä kriisiä. Red Nose Clubin kotisivuilta löydän onnekseni lohdutuksen kriisiin: *Klovnia ei pidä ruveta määrittelemään* (Red Nose Club). Matka tuntemattomaan jatkuu edelleen.

Kuvio 18. Mr Prick Live at wc. (Kuva: Thomas Pryke)

5.4 Mr. Prick

Harjoitusten myötä alkoi oma todellinen klovnihahmoni kehittyä. Toki aikaisempia klovneja oli ollut, mutta tämä oli aivan uusi hahmo. Läsnäolon harjoittelu, esittämisen pois karsiminen ja itsensä hyväksyminen muokkasivat minusta teknisemmän tekijän. Lukuisten ja lukuisten epäonnistumisien jälkeen jotain alkoi tapahtua. Ohjaaja sätti minua toden teolla, ja aloin ymmärtämään hetken merkityksen. Kaikki mitä klovnille tapahtuu on siinä hetkessä, ei tarvitse yrittää olla hauska.

Hetki on leikkiä läsnäolon kanssa. Sisäinen idiootti hoitaa loput. Sisäisellä idiootilla tarkoitetaan hyväksymistä ja ylpeyttä siitä kuinka avuton ja tumpelo ihminen parhaimmillaan on.

*"The desire to play and the pleasure in playing the fool
feed the clown to their heart's content"
Philippe Gaulier*

Kokonaisuuden alkaessa hahmottumaan mietimme nimeä klovnihahmolleni. Koska kyseessä on henkilökohtaisuus ja kaikki materiaali tulee itsestä, muistin matkani Barcelonaan. Espanjalaisten minulle antama nimi "Mr Prick" oli niin ironinen, että sitä ei voinut olla käyttämättä ja niin minusta tuli "Mr Prick".

Mr. Prick on alter egoni, ihailen häntä suuresti. Hän on seksikäs, hauska ja iloinen. Hänellä ei ole ongelmia itsensä kanssa. Hän saa naisen kuin naisen tai jopa miehen vapisemaan edessään kuin haavanlehden. Mr. Prick toteuttaa unelmiani ja elää elämäni niin kuin minä haluaisin sitä elää. Vahvalla itseluottamuksella kulkeva klovnin ei pelkää haasteita. Mr. Prick raivaa tietäni eteenpäin ja laskee minut esityksen lopussa esille. Äärimmäisyyteen viritetty läsnäolo syntyy lopussa. Kun kaikki on annettu ja hyväksyntä saatu, on aikaa kyyneleille.

Kuvio 19. Haaveista suurin. (Kuva: Nadi Hammouda)

5.5 Esityskaudet

Epävirallinen esityskausi alkoi 23.11. 2014. Epävirallinen siksi, että kutsuimme niitä "work in progress" -tilaisuuksiksi. Tarkoituksena oli harjoitella esityksen toimivuutta elävän yleisön edessä. Tilaisuudet pidettiin maksuttomina ja minne sai tulla kuka tahansa, joka oli täyttänyt 13 vuotta. Esityksen ikäraja perustui esityksen sisältöön ja ajatuksiin.

Olimme saaneet esityksen kasaan vain päivää ennen ensimmäistä harjoitusesitystä. Muistan elävästi ohjaajan sanat ennen viimeistä läpimenoa "Nyt nähdään, toimiiko

tämä kokonaisuus, onko tässä mitään järkeä ja onko tästä esityksestä ylipäättänsä mihinkään.” Tekijän näkökulmasta se ei ollut kovinkaan rohkaisevaa mutta rinta rottingilla kävin kohti taistoa!

Läpimenossa palaset loksahdivat paikoilleen, esityksestäni oli yhtäkkiä tullut kokonainen ja se oli valmis, halleluja! Onnistumisen tunne kehossa oli niin valtava, että meinasin mennä tajuttomaksi. Muistan kävelymatkan kotiin harjoituksen jälkeen; ulkona oli kirpeä ilma, kylmä, suusta tuli höyryä tähdet olivat kirkkaita – rintakehä oli vapaa.

Harjoitusesityksistä saadut kokemukset olivat merkittäviä esityksen eteenpäin viemisen kannalta. Kenties merkittävin eteenpäin vievä asia oli yleisöstä tullut kysymys ”mikä on se kipupiste tässä esityksessä, mistä kipu tulee ja mistä tämä klovni kipuilee”. Kysymys oli niin merkittävä, että jouduin pohtimaan sitä seuraavat kaksi viikkoa kunnes oivalsin kaiken sen mistä olen myös koko ajan kirjoittanut tässä opinnäytetyössäkin;

itseni hyväksyminen.

Kuvio 20. Paljaana. (Kuva: Kotkan kaupunki)

5.6 Henkilökohtaisuus

Myöntää täytyy, että ennen ensi-iltaa en ajatellut esityksen henkilökohtaisuutta. Ensimmäisen harjoitusesityksen jälkeen katsojat kommentoivat rohkeuttani tuoda henkilökohtaiset asiat esille. Klovni on henkilökohtainen ja saavuttaakseen vaadittavan läsnäolon yleisön edessä hänen on oltava rehellinen. Jokainen miettii omalla kohdallaan mitä itsestään haluaa paljastaa.

Paljastin kaiken. Haaveeni, epäonnistumiseni, suhteeni isään ja perheeseen. Vihani ja seksuaaliset kriisit. Esitykseni on elämäni. Tuntuu pelottavalta sanoa, että olen nähnyt oman valoni esityksen jälkeen. Lopussa laulan yleisölle David Johansenin laulun *”Heart of Gold”*. Kappaleen aikana kehossa tapahtuu jotain kummallista, kenties henkinen katharsis. Se, että sain kertoa yleisölle tarinani on puhdistanut minut uudeksi ihmiseksi. Vihdoin 41-vuotiaana olen elossa!

5.7 Premiere

Esityksen ensi-ilta oli Haminan teatterissa 9.1.2015. Esityksiä oli kaksi. Seuraavat kaupungit olivat Helsinki (kolme esitystä), Kotka (kaksi esitystä), Porvoo (kaksi esitystä), Kuusankoski (yksi esitys) ja Tampereen teatterikesä (kaksi esitystä).

Esitys on kehittynyt valtavasti ja on ollut vaikea arvata, mihin suuntaan esitys milloinkin kulkee. Esitys on saanut positiiviset kritiikit, jotka löytyvät tämän työn liitteistä 1. Liitteen lopussa myös esityksen trailerin linkki (<https://youtu.be/j22VWmopfIU>).

Tällä hetkellä tilanne on se, etten tiedä tuleeko enää esityksiä vai oliko tämä tässä. Olen henkisesti kasvanut niin paljon ihmisenä, että olen valmis laittamaan teokseni kehyksiin seinälleni tekstillä ”minä tein sen”. Eipä tarvitse vanhana kiikkutuolissa märehtiä, että voi, voi kun ei tullut tehtyä. Särkyneen sydämen voi hitsata kasaan. Siihen jää pienet hitsausaumamat, mutta niiden kanssa voi elää elämänsä loppuun asti.

Kuvio 21. The end is the beginning. (Kuva: Vesa Hovi)

6 Loppusanat

Tuntuu uskomattomalta, että työni on loppumaisillaan ja päättyy julkisuuteen pysyäkseen siellä ikuisuuden. Tuntuu kuin opinnäytetyöni olisi eräänlainen taiteilija urani testamentti. Neljäkymmenen vuoden matka on ollut uskomaton, vihdoin ymmärrän kuka olen ja mitä klovnin sisällani tarkoittaa. Haluan suositella kaikille taiteen parissa työskenteleville ihmisille henkilökohtaiseen minään matkustamiseen kokeilemisesta. Henkilökohtaisuus on avain omaan sielunmaisemaan, ja sen avulla ihminen voi koskettaa jotain todella arvokasta.

Toivon myös, että työstäni on apua klovnin parissa työskenteleville ihmisille. Pidän taidemuotoani arvokkaana, haluan paljastaa ja ”uhrata” syvimmän olemukseni, jotta ymmärretään mitä klovnina oleminen minulle merkitsee. Tämä ei tarkoita sitä, että tutkimustyöni lopputuloksena oli suisidaalinen vaikutus.

40 Not Dead Yet – Elossa on mielestäni esimerkkitarina siitä, miksi taiteen ja itsensä eheytyksen eteen kannattaa tehdä työtä. Vaikka arki ja todellisuus taiteilijalle suomalaisessa yhteiskunnassa on selvästi köyhyysrajan alapuolella, ihmisen tulisi saada tehdä sitä, mihin hän parhaiten kykenee. Kun oikein kovasti haluaa, niin asiat alkavat kummallisesti järjestäytymään halun suuntaan. Kuvainnollisesti ajateltuna ihminen, tekijä hyppää virran mukaan ja sattumien aallokko kuljettaa häntä oikeaan suunaan. Klovnieriasa ”oikea suunta” on se hetki, joka oikeasti tapahtuu.

On aika kääntää sivua. Olen kertonut itsestäni tarinan, tarinan siitä kuinka pienestä ja särkyneestä tuli ehjä ja onnellinen. Tähdet ovat kuljettaneet elämäni juuri niin kuin on pitänyt. Mitään en vaihtaisi pois. Olen vihdoin oikealla polulla vaikka en tiedä minne se minut kuljettaa. Se mitä seuraavaksi tapahtuu on jo nurkan takana.

On aika pukea punainen nenä. Avatkaa esirippu, täältä tullaan loppuelämäni!

Lähteet

Gartz Juho 1984. Mykät Koomikot. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Otava

Gaulier Philippe 2006. My thoughts on theatre. Kääntänyt englanniksi: Ewen Maclachaim. Filmiko editions.

Lecoq Jacques. 2000. The Moving Body. Kääntänyt englanniksi David Bradby. Methuen Publishing Limited.

Korhonen Riku. 2013. Fokus: Näyttelijöiden kokemuksia keskittymisestä, sen menettämisestä ja löytämisestä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 42 Helsinki.

Red Nose Club. Tyyllilajista. <http://rednosed.weebly.com/mikauml-klovneria.html> (Luettu 13.11.2015)

Siljamäki Jari 2010. Klovnerian käsikirja. Jari Siljamäki ja Atena Kustannus Oy

Varja Mervi 1997. Muistoja työstä ja taistelusta. Naisnäyttelijän ruumis kulttuurin reproduktiotehtävissä. Teoksessa Helka Mäkinen (toim.) Lihasta sanaksi. Tutkimuksia suomalaisesta teatterista. Helsingin yliopiston yleisen kirjallisuustieteen, teatteritieteen ja estetiikan laitoksen julkaisusarja n:o 2.

Wikipedia. 2015. Clown history. <http://www.clownbluey.co.uk/more-info/clown-history> (Luettu 5.11.2015)

Julkaisemattomat lähteet:

Työpäiväkirja/muistot 2014. Tekijän hallussa.

Nauru tuo liennytystä ikäkriisikipuun

Arvio: sirkus

40 Not Dead Yet. Ohjaus Taina Mäki-Iso, käsikirjoitus, tuotanto ja esitys Thomas Pryke, lavastus Lucie Kuropatová, puvustus Johanna Van Wonterghem, valot Keijo Kumanto, äänet Wiljami Saminen ja Keijo Kumanto. Teatteri Ilmiö.

ILMIÖ LIENEE kaikille tuttu. Panniikki iskee lähestyttäessä pyöreitä vuosia. Siitä kertoo myös kotkalaisen nelikymppisen Thomas Pryken esitys *40 Not Dead Yet*. Klovnerian konkari Taina Mäki-Iso on ohjannut ihanan terapeuttisen ikäkausikokemuksen, vaikka katsoja ei samoilla kymmenillä menisikään.

Klovneria hakee vielä hioutumistaan, mutta varsinkin loppupuolella Thomas Pryke löytää loistavan rytmin ja katsojan vatsalihaksia koetellaan. Esiintyjän itseironia on klovnerian paras polttoaine, ei katsojan ivaaminen. Tässäkin toimii.

Lavaste-elementtinä oleva ruumisarkku toimii muistutuksena vääjäämättömästä – ikäikäi-

Thomas Pryke kärsii ikäkriisistä.

nen memento mori -teema. Mutta käänteisesti se muistuttaa myös siitä, että elämä pitää elää. Tässä arkku jopa toimittaa moottoripyörän virkaa.

TIETYSSÄ IÄSSÄ miehen, miksei naisenkin, mieleen tulee, mitä kaikkea pitää tehdä ennen kuolemaa. Kuten juosta maraton. Tai opetella soittamaan kitaralla kaikki kuuluisimmat riffit. No nämä ovat ehkä aika miehisiä ikäkriisin oireita. Kieltämistä seuraa hyväksyminen. Ei alistuminen. Kammioonsa linnoitu-

neelle ovikellon soitto on kauhistus. Sieltä voi posti tuoda ikävän muistutuksen vanhenemisesta. Muistuttaa omassa elämässä taannoista kutsua pakolliseen 45-vuotisnäkö tarkastukseen ajokorttia varten. Hervotonta.

Vanheneminen ei ole hauskaa. Mutta siitä voi tehdä hauskaa. Ainakin tämä Pryken ja Mäki-Ison tiimi osoittaa sen. Kaikelle pitää voida nauraa. Mutta hyvään klovneriaan kuuluu, että nauru ja suru kulkevat rinnan. Kliseisesti ne ovat räsymaton raidat. Kaikki kuuluu elämään.

Sama idea toistuu musiikki-dramaturgiassa. Uhoa ja elämäniloa kuvastaa Queenin *We Will Rock You*. Synkempää sävyä Henry Purcellin marssi kuninkatar Maria II:n hautajaisiin. Nelikymppisen klovnihahmon trauma on se, ettei kuollut 27-vuotiaana, kuten kaikki legendat!

Tällaista ei ole koskaan liikaa. Asioita, vaikeitakin, pitää käsitellä ilon, silmänpilkkeen ja vähän haikeudenkin kautta. Ei tässä vielä olla kuolleita.

Jussi Tossavainen

TEATTERI KYMEN SANOMAT 11.1.2015

Dervissi kirstun kupeella

Thomas Pryke: 40 Not Dead Yet – Elosta klovnieriaesitys. Ohjaus Taina Mikkilä, lavastus Lucie Kuropatová, puvustus Johanna Van Wousterghem. Kantaesitys Haminan teatterissa 9.1.

JOPAS jotakin: pelle esittää soolon – tai Thomas Pryke, muusikko-klovni-näyttämötaiteilija, tekee klovnin hahmossa ja klovnierian keinolla tiliä ikääntymisestä. Mitä se oikein voi olla?
Haminan teatterin näyttämö on

kuin hautausmaan ja hylätyn keskiaikaisen kappelin risteytyks. Sitä hallitsee arkuus. Ja arkun sisästä kuuluu koputusta. Eräs neljäkymppinen pyrkii ulos.

Pryken alter ego Mr Prack ryhtyy toimeen, esittelee noin tunnissa ainoan kantaesityksen neljäkymppisen tunnetun kriisin liittyviä ilmiä, ja tekee sen hyvin.

KEHON hallinta ja koordinaatio, osuvat ilmeet ja sirkusklovnien perinteisempiä yhdistyviä käytäntöjä pidetään. Vampyyrihumorin

ja gootikakujen pyyteeseen ynnänsä kiihkeästi pyörivää dervissi tanssia, sanatonta teatteria, laulua ja soittoa. Näistä syntyvät elämäntilanteiden leikkauksia, joissa tiivistyy jotakin olennaista vanhenemiseen liittyvistä peloista tai ennakkoluuloista.

TARINA kehkeytyy katsojan mielessä, tai sitten ei. Se ei ole olennaista, vaan elämys, kokemus ja ne tunteet, joita esitys katsojassa herättää. Minä toki naurahelin, mutta useammin nauru juuttui kurk-

Thomas Pryke, muusikko-klovninäyttämötaiteilija, tekee tiliä ikääntymisestä.

HYVAAS vanneriemiseen liittyvien tunteiden monisärmäistä käsittelyä
HUONOAS viikatemieshahmon haahullun merkitys ei valkene
ERITYISTÄ: klovnieriaa käytetään taiteellisen ilmaisun välineenä

kuin kuin puskakatti ilmoille. Kysyin itseltäni, noinko mies asiat kokee. En ole koskaan ymmärtänyt sitä...

Esitys venyy kohti häpeämätöntä kontaktinluomisen kaipuuta, onnistuu synnyttämään aitoa vastavuoroisuutta, tempaa yleisön mukaansa ja pitää otteensa loppuun saakka.

Minun teki syvän vaikutuksen Pryken vilpitömyys, joka säteili joka hetki katsojiaan. Siinä tuntui taiteen taikavoltti.
| ANNA-MAIJA JÄRVI-HERLEVI

Esityksen traileri:

<https://youtu.be/j22VWmopflU>